

Een ervaringsgerichte workshop aan intern begeleiders uit het reguliere basisonderwijs.

Een handleiding voor het geven van een ervaringsgerichte workshop aan intern begeleiders
uit het reguliere basisonderwijs.

**MISSCHIEN
MOET JE JEZELF
EERST TEGENKOMEN**

**VOORDAT JE
HET KUNT ZIJN**

Loesje

Productie 1345
©2011 Rijksoverheid
www.rijksoverheid.nl

Irene Sipkens
1547049
Voltijd 4
Creatieve therapie drama
Mei 2012

Inhoudsopgave

INLEIDING	3
DEEL 1: DE RANDVOORWAARDEN VAN DE WORKSHOP	4
1.1 VOOR WIE IS DE WORKSHOP BEDOELD	5
1.2 DOELEN VAN DE WORKSHOP	5
1.3 AANTAL DEELNEMERS	5
1.4 LOCATIE VAN DE WORKSHOP	6
1.5 TIJDSINVESTERING EN DUUR VAN DE WORKSHOP	6
1.6 PRIJS VAN DE WORKSHOP	6
1.7 BENODIGDHEDEN VOOR DE WORKSHOP	7
1.8 MOGELIJKHEDEN TOT INKORTEN	7
1.9 PAUZES	7
1.10 HOUDING VAN DE THERAPEUT	7
DEEL 2: DE INHOUD VAN DE WORKSHOP	8
2.1 DE WORKSHOP IN VOGELVLUCHT	9
2.2 START	9
2.3 UITLEG	10
2.4 HOOFDGEDEELTE	13
2.4.1 CASUS PETRA	13
2.4.2 OPDRACHTEN	13
2.4.3 NABESPREKINGEN	17
2.5 KOPPELING NAAR DE PRAKTIJK	17
2.6 EVALUATIE	20
2.7 AFSLUITING	20
NAWOORD	21
BIJLAGE 1: POWERPOINT UITLEG VAKTHERAPIE	22
BIJLAGE 2: POWERPOINT KOPPELING NAAR DE PRAKTIJK	24
BIJLAGE 3: EVALUATIEFORMULIER DEELNEMERS	26
BIJLAGE 4: EVALUATIEFORMULIER THERAPEUT	27

Inleiding

Voor u ligt een handleiding voor het geven van een ervaringsgerichte workshop vaktherapie aan intern begeleiders uit het reguliere basisonderwijs, met als doel ze kennis te laten maken met vaktherapie en wat dit voor de kinderen binnen de school kan betekenen. In mijn derde jaar heb ik me verdiept in het geven van dramatherapie in het reguliere basisonderwijs. Nu in het 4de jaar heb ik mij verder verdiept in wat nodig is binnen het reguliere basisonderwijs om hier als vaktherapeut werkzaam te kunnen worden/zijn .

Ik ben begonnen met het doen van een vooronderzoek, waarbij ik vooral de breedte in ging om op zoveel mogelijk vlakken te ontdekken wat er over het geven van workshops vaktherapie al is geschreven en gedaan. Ook heb ik onderzocht wat er binnen stichting Meerkring al gedaan is om intern begeleiders voor te lichten. Vanuit die informatie kwam ik erachter dat er vooral veel gedaan is op gebied van informatie overbrengen via presentaties of mappen. Deze manier werkt vaak goed, maar nog zeker de helft van de Meerkring scholen raakt hierdoor niet voldoende gemotiveerd om zorg te gaan dragen voor vaktherapie op hun school. Daarom kwam ik op het idee om een ervaringsgerichte workshop te gaan geven. Op die manier spreek je de intern begeleiders aan op een andere manier. Door het ze zelf te laten ervaren en ontdekken hoop ik dat meer intern begeleiders enthousiast worden over vaktherapie.

Om dit verder uit te kunnen werken heb ik een verdiepend onderzoek gedaan naar wat er al is in Nederland op gebied van vaktherapie in het reguliere basisonderwijs, waar een workshop aan moet voldoen, welke rol intern begeleiders hebben bij creatieve therapie in het basisonderwijs etc. De handleiding die nu voor u ligt is voortgekomen uit dit onderzoek.

Ik heb ervoor gekozen om de workshop specifiek te richten op intern begeleiders aangezien zij binnen de school de functie hebben van gatekeepers. De gatekeepers gaan over welke zorg er binnen de school komt. Op sommige scholen nemen ambulante begeleiders de zorg voor zorgkinderen op zich. Ook zij worden geregeld door de intern begeleiders. Zij fungeren dus eigenlijk als poortwachters voor de school. Zij bekijken en beoordelen welke vorm van hulpverlening past binnen de school en zij hebben ook de zorg voor de zorgkinderen. Binnen het zorgsysteem dat op de school aanwezig is, heeft de intern begeleider een belangrijke functie. Als ik hen enthousiast maak voor vaktherapie is de kans groot dat het ook gerealiseerd wordt. De workshop kan gegeven worden door studenten vaktherapie, bijvoorbeeld tijdens een stage in het reguliere basisonderwijs. Studenten van alle media kunnen deze workshop geven. Tijdens de workshop worden opdrachten gedaan in de drie media die binnen de HU worden gedoceerd. De workshop kan ook gegeven worden door vaktherapeuten, bijvoorbeeld om het werkveld uit te breiden en meer werkgelegenheid te creëren.

Ik heb deze handleiding als volgt opgebouwd:

Deel 1: De randvoorwaarden voor de workshop

Hierin beschrijf ik onderdelen als het aantal deelnemers, doelen van de workshop, ruimte gebruik en tijdsbesteding.

Deel 2: De inhoud van de workshop

In dit deel beschrijf ik hoe de workshop kan worden opgebouwd, de tijdslijn van de dag en elk onderdeel van de workshop afzonderlijk.

DEEL 1: DE RANDVOORWAARDEN VOOR DE WORKSHOP

In dit hoofdstuk kunt u de randvoorwaarden lezen voor de ervaringsgerichte workshop die gegeven kan worden aan intern begeleiders uit het reguliere basisonderwijs.

1.1 Voor wie is de workshop bedoeld

De workshop is bedoeld voor intern begeleiders uit het reguliere basisonderwijs. De intern begeleiders zijn onder andere verantwoordelijk voor de zorgkinderen. Zij hebben meer specialistische kennis op gebied van kinderen met een ontwikkelingsachterstand. Daarnaast zijn zij ook verantwoordelijk voor het doorverwijzen van kinderen met problemen op sociaal-emotioneel gebied naar hulpverlening buiten de school. In die context is het zinvol om hen een workshop vaktherapie te geven, omdat ze dan bij hun doorverwijzing rekening kunnen houden met de specifieke mogelijkheden van vaktherapie. Daarnaast kan het zinvol zijn om meer te weten over vaktherapie als men overweegt samen te gaan werken met een vaktherapeut. Deze workshop heeft een ervaringsgericht karakter, het gaat niet alleen maar om het overbrengen van kennis, maar vooral om de combinatie tussen kennis en ervaring. Door de waarde van vaktherapie te voelen en ervaren, wordt er een emotionele herinnering gemaakt bij de intern begeleiders. Als de intern begeleiders hebben deelgenomen aan de workshop zullen ze hieraan terugdenken als er wordt gesproken over vaktherapie. Als dit een fijn gevoel is heb je kans dat intern begeleiders bereid zijn om meer moeite te doen voor vaktherapie binnen de school.

1.2 Doelen van de workshop

Voor deze workshop heb ik een aantal doelen opgesteld. De doelen waar ik aan wil werken zijn de volgende:

- Kennis overbrengen over vaktherapie aan intern begeleiders uit het reguliere basisonderwijs.
- Een ervaring met vaktherapie creëren, zodat de intern begeleiders een idee hebben wat vaktherapie inhoudt, wat het voor de kinderen kan betekenen, zodat zij dat over kunnen brengen aan ouders van kinderen die mogelijk baat hebben bij vaktherapie.
- Meer betrokkenheid creëren van de intern begeleiders bij vaktherapie binnen de school, voor scholen waar al vaktherapie is.
- Intern begeleiders die nog geen vaktherapie binnen de school hebben, motiveren om hier zorg voor te gaan dragen.

1.3 Aantal deelnemers

Voor het bepalen van het aantal deelnemers dat mee kan doen aan een workshop zijn eigenlijk geen vaste richtlijnen. Wat een workshopleider aan kan is ook sterk afhankelijk van de ervaring, soort opdrachten en soort groep. Omdat je de workshop aan kan passen aan de groepsgrootte zitten er geen strenge richtlijnen aan vast, maar Kees Blase (een zeer ervaren workshopleider) vertelde me in een interview dat maar weinig mensen een workshop kunnen leiden met meer dan 25 deelnemers. 20 deelnemers is voor velen het maximum wat ze aan kunnen.

Mijn voorkeur zou uitgaan naar een even aantal deelnemers, omdat veel opdrachten in groepjes van twee gedaan kunnen worden. Je kunt ook groepjes van drie maken bij een oneven aantal. Dan is één van de deelnemers observeerder, dat geeft een extra dimensie en verdieping aan de opdracht. Ik zou mijn workshop willen geven aan een groep van 10 tot 20 personen. Dit aantal is, mits de deelnemers elkaar enigszins kennen, groot genoeg om je vrij te voelen en klein genoeg voor voldoende veiligheid in de groep. Ook geeft het de mogelijkheid tot één op één contact. Mochten deelnemers elkaar niet kennen dan is het vanwege de veiligheid raadzaam om te kiezen voor een kleinere groep.

1.4 Locatie van de workshop

Op gebied van locatie is er veel mogelijk. Het is belangrijk dat het lokaal voldoende bewegingsruimte biedt. Idealiter zou het vloeroppervlak tweemaal zo groot moeten zijn als wat er door stoelen en tafels word ingenomen. Op die manier kan iedereen zich vrij door de ruimte bewegen. Ook is het van belang dat er daglicht de ruimte in komt, dit is essentieel voor de sfeer in de ruimte en het niveau van de energie. Als je een aantal uur in een donkere ruimte zit, dan zal dat te voelen zijn aan het energie niveau. Als de ruimte toch donker is en je kunt dat niet veranderen, probeer dan energieopwekkende oefeningen te doen. Voor de veiligheid wordt vaak gekozen voor luxaflex half dicht, om niet van buitenaf zichtbaar te zijn bij activiteiten, bewegingsoefeningen en theatervormen, maar er komt nog wel voldoende licht van buitenaf.

Voor het werken zou ik het liefste tafels in cabaret stijl hebben, dit zijn kleine groepjes tafels (of ronde tafels) verspreid over de ruimte. Met in het midden van de ruimte een oppervlak waar gespeeld kan worden. Ik kies hiervoor omdat je dan gemakkelijk in groepjes of tweetallen kunt werken. Als je de workshop geeft in een klaslokaal kun je de groepjes gebruiken zoals de kinderen normaal zitten. Dit geeft een speels effect en past bij het creatieve van de workshop.

1.5 Tijdsinvestering en duur van de workshop

Kijkende in de literatuur is er geen richtlijn voor de duur van een workshop. Dit verschilt per organisatie, per groep en per onderwerp. Voor ervaringsopdrachten is meer tijd nodig dan voor een presentatie. Daarnaast moet de inhoud van een workshop ongeveer 30% informatie overdracht zijn en 70% ervaringsopdrachten. Daarom heb ik er voor gekozen om mijn workshop 2,5 uur te laten duren. Dit betekent dat de informatieoverdracht maximaal 45 minuten mag duren en de rest van de tijd (105 minuten) gebruikt dient te worden voor opdrachten. Dit geeft voldoende tijd om kennis over te dragen, maar daarnaast ook te ervaren wat vaktherapie inhoudt en kan betekenen voor kinderen die therapie nodig hebben. De tijdsinvestering is als volgt:

1,5 uur inlezen van de handleiding, plannen en voorbereiden van de workshop.

2,5 uur = de totale duur van de workshop

0,75 uur voorbereidingen op de dag zelf, lokaal in orde maken en alle spullen klaar zetten

0,75 uur opruimen en persoonlijke evaluatie van de workshopleider.

Voor de workshopleider betekent dit dat de totale tijdsinvestering op ongeveer 5.5 uur uit zal komen.

1.6 Prijs van de workshop

Er zijn verschillende scenario's mogelijk voor het berekenen van de prijs van de workshop. Als de school de therapeut in dienst heeft die de workshop geeft, dan kan de voorbereiding en het geven van die workshop binnen werktijd gerekend worden en daarmee direct worden uitbetaald. In veel gevallen zal dat niet het geval zijn. Dit kan komen doordat de deelnemers van verschillende scholen komen of omdat de therapeut niet in dienst is van de school, maar zelfstandig gevestigd en alleen werkzaam is binnen de school. Voor dat scenario kan er een uurtarief gerekend word. In de workshopbranche is €100 tot €150 een normaal uurtarief. Ik ga uit van € 100,00 per uur aangezien ik nog geen ervaren workshopleider ben. Met dit tarief kom ik uit op een totaalbedrag van €100.00 x 5,5 uur = €550,00. Bij 10 deelnemers is de prijs €55 p.p. Bij meer deelnemers, zal de prijs p.p. naar beneden gaan. Ik ga er van uit dat de materialen (die worden opgebruikt) inclusief zijn, maar dat de ruimte (en materialen zoals kleine instrumentjes die geleend kunnen worden) door de scholen geregeld worden.

1.7 Benodigheden voor de workshop

Om de workshop te kunnen geven heb je materialen nodig. Een aantal aspecten staan hierboven al beschreven zoals de ruimte en de voorwaarden die aan de ruimte verbonden zijn. Andere benodigheden voor het geven van de workshop zijn:

- ❖ Een beamer/digibord met computer. Voor het tonen van de PowerPoint presentatie heb je de juiste apparatuur nodig. Dit kan zijn een digibord (veel scholen beschikken daar tegenwoordig over) of een beamer (met laptop). Mocht er geen digibord aanwezig zijn dan heb je ook een gewoon bord (whiteboard) of flap-over met stiften of krijtjes nodig.
- ❖ Een belletje of ander soort geluid om de aandacht te trekken na het doen van een opdracht).
- ❖ Voldoende materialen voor de opdrachten (Alle benodigheden staan per opdracht beschreven).

1.8 Mogelijkheden tot inkorten

Deze workshop is een opzet. Naar behoefte en voorkennis van de school kan de inhoud worden aangepast. Dit is aan de vaktherapeut of stagiaire om te beoordelen. Als een school veel theoretische voorkennis heeft, kan de informatie, die men al weet, weggelaten worden en volstaat het geven van de opdrachten en de kennis waar behoefte aan is. Als er geen voorkennis aanwezig is, dan bevat deze opzet voldoende informatie om mee te starten.

1.9 Pauzes

Pauzes kunnen naar behoefte worden ingepland. Tijdens een workshop van 2,5 uur kan er behoefte zijn aan een pauze, maar dit is niet altijd het geval. Dit zou wel het geval zijn bij een 2,5 uur durende presentatie, maar door het karakter van de workshop is de pauze alleen nodig als de groep daar behoefte aan heeft. Daarnaast kan een pauze ook het proces verstoren. Het is de taak van de therapeut om alert te zijn op de signalen uit de groep en te kiezen of een pauze wordt ingepland. Aangezien dit een format is die door de Therapeut als basis wordt gebruikt en aangepast wordt aan de groep, heb ik de keuze gemaakt om geen pauzes in te plannen.

1.10 Houding van de therapeut

Tijdens de workshop is het van belang dat de therapeut een passende houding aan neemt en kan wisselen van houding. Tijdens het overbrengen van de informatie en leiden van de workshop zal de therapeut duidelijk en sturend moeten optreden. De tijd in de gaten houden en alert zijn op de signalen die de groep afgeeft. Tijdens de opdrachten zal de therapeut meer steunend aanwezig zijn. Het is belangrijk dat de therapeut rond loopt en sturing geeft waar nodig. Als de opdrachten goed lopen kan de therapeut volstaan met rondlopen en bereikbaar zijn voor vragen. Je zult als workshopleider wel geïnteresseerd over moeten komen en betrokken zijn bij het proces van de groep. Dit kun je uitstralen met je houding en door het rondlopen. Met jouw betrokkenheid valt of staat het proces van de groep. Het is de verantwoordelijkheid van de therapeut om alles in goede banen te leiden, maar ook om ruimte te geven aan deelnemers om de opdrachten zo uit te voeren dat zij zelf er iets aan hebben.

DEEL 2: DE INHOUD VAN DE WORKSHOP

In dit hoofdstuk kunt u de inhoud van de workshop lezen. Ik zal eerst beschrijven hoe de workshop er in het kort uit gaat zien met daarbij ook hoeveel tijd elk onderdeel kost. Vervolgens zal ik dit verder uitwerken inclusief de opdrachten die gedaan kunnen worden.

2.1 De workshop in vogelvlucht

De workshop bestaat uit een aantal onderdelen. Ik zal hier benoemen welke onderdelen er zijn, waarna ik deze verder zal uitwerken.

<u>Onderdeel:</u>	<u>Uitleg:</u>	<u>Tijd:</u>
Start	Ik begin de workshop met een korte opdracht om een ontspannen en positieve sfeer te creëren, waarna ik mij voorstel aan de groep.	5 min
Uitleg	Ik heb een korte PowerPoint waarin ik aandacht besteed aan: wat is vaktherapie, waarom vaktherapie in de scholen en wat de rol van de intern begeleider/leerkracht en ouders is.	25 min
Hoofdgedeelte	Hierbij heb ik een casus met een mogelijke werkvorm drama, beeldend en muziek.	80 min.
Koppeling naar de praktijk	Hierbij maak ik een koppeling tussen hetgeen de deelnemers hebben gedaan en de praktijk van de school.	15 min.
Afsluiting en korte evaluatie	Ik vraag de deelnemers kort naar hun ervaringen en neem afscheid.	15 min.
Evaluatie	Vervolgens ga ik voor mezelf evalueren, maar ik zal ook de deelnemers een evaluatieformulier meegeven of direct laten invullen.	20 min.

2.2 Start

De heer K.L. Blase gaf als tip om niet te beginnen met het uitgebreid voorstellen van de workshopleider, maar met een opdracht. Een korte warming-up om de sfeer neer te zetten. De workshopleider kan volstaan met het benoemen van zijn naam waarna hij kan starten met de opdracht:

Opdracht 1: complimenten

Groepsgröße: tweetallen

Vorbereidingen: n.v.t.

Tijdsduur: 5 minuten

Uitleg: voor deze opdracht worden tweetallen gemaakt, door samen te werken met de persoon links of rechts van je. Zij mogen elkaar vertellen over een complimentje dat ze in de afgelopen week gekregen hebben. Het gaat dus niet om iets wat ze aan elkaar geven of een compliment dat ze zouden willen krijgen, maar één die ze werkelijk gekregen hebben. De deelnemers wordt gevraagd om zonder na te denken te beginnen met de opdracht. Een van het tweetal begint met het vertellen van zijn/haar complimentje, waarop de volgende zijn/haar complimentje deelt en zo verder. Geef elk tweetal de tijd om per persoon twee à drie complementen te delen. De een steekt de andere aan, Hierdoor is vaak het eerste complimentje het lastigste en zal het daarna gemakkelijker gaan.

Nabespreken: deze opdracht hoeft niet nabesproken te worden.

Hierna stelt de workshopleider zich voor en legt de doelen van de dag uit. Het is hierbij belangrijk dat de positieve sfeer die is opgeroepen met de complimentenopdracht in stand wordt gehouden. Hou het voorstellen daarom kort en bondig.

2.3 Uitleg

De workshopleider zal een korte uitleg geven over wat vaktherapie is, kan doen en waarom vaktherapie in het reguliere basisonderwijs goed inzetbaar is. Ook zal de rol die de intern begeleider bij de vaktherapie heeft aan bod komen. Hieronder kunt u de uitleg vinden die behoort bij de PowerPoint hand-out die te vinden is in bijlage 1.

- **Vaktherapie op basisscholen**

In Nederland zijn er verschillende therapeuten werkzaam in het reguliere basisonderwijs. Zowel therapeuten die individuele therapie geven als trainers voor klassen en grotere groepen. Voor de informatie die ik nu met jullie ga delen, heb ik een mengeling gemaakt van mijn eigen ervaring, ervaringen van studenten en de ervaringen van therapeuten die werken in het onderwijs.

- **Indicaties voor vaktherapie**

Er zijn verschillende ideeën over indicaties en contra-indicaties voor vaktherapie. Bijv. de vaktherapeuten en schrijvers van meerdere boeken over vaktherapie, Eveline Grabau en Henriette Visser. Zij zijn van mening dat er geen contra-indicaties zijn voor vaktherapie, als therapie in zijn algemeenheid geïndiceerd is. Marcella Klamer zegt hierover bijv. dat er wellicht geen contra-indicaties zijn voor vaktherapie in zijn algemeenheid, maar dat het wel het geval kan zijn voor een bepaald materiaal. Zelf heb ik ervaren dat er veel factoren in het spel zijn voor het wel of niet slagen van een vak therapeutische behandeling. Misschien zijn er wel geen algemene contra-indicaties te noemen, maar je kunt altijd tot de conclusie komen dat jij en het kind geen klik hebben of dat je weinig kan met de problematiek. Het is dan minstens zo belangrijk om ook dat aan te kunnen geven. Ook niet ieder medium is geschikt voor ieder kind, daarom zijn er verschillende media en is het belangrijk dat je als therapeut niet beperkt bent tot het inzetten van een enkel medium.

Voor intern begeleiders betekent dit dat elk kind met sociaal-emotionele problemen aangemeld kan worden bij de vaktherapeut. In de observatieperiode wordt er dan gekeken of de therapeut wat kan met de problematiek, waar de problemen vandaan komen en of er een klik is tussen therapeut en kind .

Aan het eind van de observatieperiode kan dan beslist worden of het zinvol is om verder te gaan met een behandeling of het kind door te verwijzen naar een andere therapeut (of ander medium) of eventueel een andere vorm van therapie te kiezen. Dit gebeurt in overleg met de ouders.

- **Afstand tussen medium en cliënt**

De therapeut kan waar nodig afstand creëren tussen het kind en het medium. Hierdoor kan op een veilige manier contact worden gemaakt met de emoties. Dit gebruik ik veel met kinderen in poppenspel. Binnen poppenspel is het kind vrij om aan te geven wat het wil spelen. Vaak komen hierbij thema's naar boven die actueel zijn bij het kind. Bijvoorbeeld een komende verhuizing. Het kind kan de gevoelens die dat oproept projecteren op de pop. Op die manier ondergaat de pop de verhuizing en fungeert het als vertaler van de emoties. Het heeft een andere impact op kinderen als je aan de pop vraagt wat hij voelt bij die verhuizing, dan als je dat rechtstreeks aan het kind vraagt. De vaktherapeut kan dat in de verschillende media doen. Door deze techniek kunnen emoties dus ontdekt worden binnen het medium en heel voorzichtig weer opnieuw in beweging worden gezet. Door de afstand kunnen de 'problemen' waar het kind mee zit worden besproken op een manier die niet beangstigend is.

Ook aan zelfvertrouwen kun je op een soort gelijke manier werken. Je kunt ervoor kiezen om binnen het medium bijvoorbeeld de pop steeds meer uit te dagen voor zichzelf te gaan staan of in een tekening het kind uit te nodigen om een groter aandeel te hebben. De therapeut is speciaal opgeleid om deze processen in gang te zetten en dit te begeleiden.

- **Therapie op school**

Bij therapie denk je niet snel dat dit binnen de school thuis hoort. Binnen de school wil men immers educatie en dit biedt geen ruimte voor therapie. De vaktherapie is echter een ander soort van therapie. Door de afstand die het medium kan scheppen en het veilige dat de school al biedt sluit het juist goed aan. Het kind komt niet vol emoties terug in de klas, want het therapie proces wordt elke week zorgvuldig afgesloten aan het einde van de sessies. Toch kan ik me voorstellen dat het woord therapie veel weerstand geeft. Daarom kan in de wandelgang gekozen worden voor het vervangen van het woord vaktherapie door vaktherapeutische ondersteuning. Dit doet naar mijn mening wel recht aan de therapeutische waarde, maar door het woord ondersteuning past het beter binnen het reguliere onderwijs. Binnen deze workshop vind ik het echter belangrijker dat we allen weten dat het wel gaat om een vorm van kindtherapie. Daarom kies ik hier wel voor het gebruik van de term vaktherapie. Uiteindelijk hebben we allen hetzelfde doel. Kinderen ondersteunen in hun ontwikkeling en door samen te werken kunnen we meer bereiken. Ik denk dat vaktherapie juist door de veiligheid die er geboden wordt en het plezier een goede aanvulling is op de educatieve doelen van het onderwijs. Door elkaars specifieke krachten te zien en te onderkennen komen we samen verder.

- **De rol van de intern begeleider bij de vaktherapie**

De intern begeleider heeft drie taken als het gaat om vaktherapie. Dit zijn:

1. De intern begeleider draagt zorg voor de doorverwijzing

De intern begeleider is verantwoordelijk voor het aanmelden van een kind bij de vaktherapeut. De leerkracht signaleert en overlegt hierover met de intern begeleider. Als er sprake blijkt te zijn van sociaal emotionele problemen kan de intern begeleider de therapeut bij dit gesprek betrekken. Er kan dan gekeken worden wat wenselijk is. Een observatieperiode of eerst observeren in de klas.

2. De intern begeleider maakt ouder contact

De intern begeleiders of de leerkracht leggen contact met de ouders van zorgleerlingen en kunnen dan als mogelijkheid vaktherapie noemen. Zij hebben hierover dus het eerste contact met ouders. Als ouders geïnteresseerd zijn, dan zal het verdere contact over de vaktherapie gedaan worden door de vaktherapeut.

3. De Intern begeleider houdt mede de voortgang in de gaten

Regelmatig vindt er een gesprek plaats tussen therapeut en IB'er. Daarin worden dan de vorderingen van de leerlingen besproken. Dat soort gesprekken met alle betrokkenen worden altijd gedaan. Dat daarbij soms ook een therapeut aanschuift hoeft niet te zorgen voor extra belasting. Al met al kan dit in totaal maximaal een uur extra tijd per week kosten. Vooral in het begin. Als de therapeut zelfstandig werkt is een overleg eens per enkele maanden voldoende om b.v. de wachtlijst te bespreken. Daarnaast zal de therapeut ook bepaalde taken van de IB'er kunnen overnemen en daarmee het werk verlichten, zoals het observeren in de klas en het begeleiden van zorgleerlingen. Ik ben van mening dat een therapeut anders naar de kinderen kijkt. Door de therapeut te laten observeren kan zij

meteen bekijken of het kind in aanmerking komt voor vaktherapie. Ook is de therapeut speciaal opgeleid om naar de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen te kijken. De therapeut kijkt dus vanuit zijn eigen specifieke expertise wat een genuanceerdere kijk kan zijn op de ontwikkeling van kinderen. Vanuit de observatie kan de therapeut ook meteen advies geven aan leerkrachten en aan intern begeleiders over de omgang met het kind. Hierbij zal de extra tijd dus kunnen worden weggestreept. Daarnaast vallen nu de gelden voor ambulante begeleiders weg. Ook deze taken kunnen door de vaktherapeut worden overgenomen.

- **Weer Samen Naar Schoolbeleid**

Kinderen die opvallen blijven langer in het reguliere basisonderwijs.

Leerkrachten en intern begeleider vormen samen een zorgsysteem. Hierbij zou de vaktherapeut goed aan kunnen sluiten. De vaktherapeut zou kunnen komen observeren in de klas en van daaruit kan er gekozen worden voor individuele of groepstherapie.

- **Individueel**

- ❖ Het kind is 0.45 uur per week uit de klas.
 - ❖ Therapeut kan flexibel omgaan met de therapie tijden.
 - ❖ Door individuele aandacht kan aan bijna alle problemen worden gewerkt en volledig worden aangesloten op behoeften en wensen van het kind.
 - ❖ Je kunt goed een vertrouwensband aangaan met het kind.
 - ❖ +/- € 45.00 per sessie (geen kosten voor oudergesprek of gesprekken met leerkrachten en IB'ers).

- **Groepstherapie**

- ❖ Sessie duurt 1.15 tot 1.30 uur (en mist die tijd in de klas).
 - ❖ Groep bestaat uit 3-6 kinderen met bij elkaar passende problematiek.
 - ❖ Doelen zijn oppervlakkiger, want voor al te persoonlijke thema's is de groep niet veilig genoeg.
 - ❖ Kosten zijn daardoor ook lager € 30 tot € 35.00 per sessie per persoon.

- **Media**

Er zijn verschillende media binnen vaktherapie. Voor elk kind kan het verschillend zijn welk medium het beste past. Ik vind het zeer belangrijk dat je als kindertherapeut verschillende media in kunt zetten om bij het kind aan te sluiten, maar een beeldend therapeut zal beeldende opdrachten op een andere manier inzetten dan een drama therapeut dat doet. Ik heb in de workshop drie media uitgewerkt die binnen de opleiding worden gegeven. Dit omdat er voor alle 5 de media geen tijd is.

De media zijn:

- **Drama**
 - **Beeldend**
 - **Muziek**
 - Dans
 - PMT (psychomotore therapie)

- **Vragen?**

Hier hebben de deelnemers de mogelijkheid om vragen te stellen en onduidelijkheden te verduidelijken.

2.4 Hoofddeelte

Tijdens het hoofddeelte van de workshopleider zal er een casus besproken worden. De casus die hieronder is uitgeschreven is er één van een meisje uit het reguliere basisonderwijs die therapie heeft gehad. De therapeut kan er echter ook voor kiezen om een andere casus te gebruiken, bijvoorbeeld een uit eigen ervaring. Bij de casus geeft de therapeut in alle drie de media één werkvorm. Het zijn drie observatiewerkvormen, omdat de workshop geen therapie is. Het moet veilig blijven en niet te diep gaan; een heel proces kun je niet in twee uur uitwerken en een groep, waarbij deelnemers elkaar niet goed kennen, is daarvoor ook niet veilig genoeg. Het verschil tussen een observatiewerkvorm en een therapiewerkvorm ligt in de interventies. Als je een therapeutisch doel wilt bereiken dan zal je door bepaalde vragen te stellen, een bepaalde rol aan te nemen of opmerkingen te maken, je doel proberen te bereiken. Bij observatieopdrachten laat je het kind vrij in vormgeving en uitwerking aangezien je de belevingswereld van het kind wilt observeren.

2.4.1 Casus Petra¹

Algemeen: Petra is een meisje van 9 jaar. Ze zit in groep 5 van een school voor regulier basisonderwijs. Ze heeft een vader en moeder, tweelingzus en oudere broer. Petra heeft last van concentratieproblemen. Waardoor ze niet zo goed meekomt met de vakken op school. Haar tweelingzus daar en tegen is de beste van de klas. Dit maakt Petra onzeker, want als er thuis een vraag wordt gesteld hoeft zij niet eens te beginnen met nadenken, want haar zus heeft het antwoord al. De leerkracht geeft aan dat Petra in de klas weinig emoties toont en in de pauze vaak niet meespeelt op het plein met andere kinderen. Ook komt op school duidelijk naar voren dat Petra zich niet goed kan concentreren en daar heeft haar schoolwerk onder te leiden.

Thuisituatie: thuis is haar gedrag anders. Het lijkt alsof alles wat ze op school niet kan uiten er thuis wel uit komt. Ze schreeuwt, vloekt en is vaak boos. Ook steelt ze geld en snoep van haar zus en heeft ze wel eens uit de winkel gestolen.

Hulpvraag: help Petra een positiever zelfbeeld te creëren.

VAKTHERAPEUTISCHE interpretatie: In de observatieperiode komt heel duidelijk naar voren dat Petra het eng vindt om zichzelf te laten zien. Ook durft ze weinig eigen inbreng te geven en geen keuzes te maken. Ik zie bij Petra een laag zelfbeeld wat ervoor zorgt dat zij zich in de klas terugtrekt en thuis juist op zoek is naar de bevestiging dat zij niet goed is. Met Petra ga ik in de behandelperiode aan de slag met het zelfbeeld. Hierdoor zal zij zich op school wat meer durven laten zien en thuis op zoek gaan naar bevestiging dat ze wel goed is.

2.4.2 Opdrachten

Ik schrijf hieronder voor elk medium twee opdrachten uit. Het is de bedoeling dat er per workshop één opdracht per medium wordt gekozen. Het zal van de deelnemers aan de workshop afhangen welke opdrachten het meest passend zijn.

De werkvormen kunnen van elkaar verschillen op grond van doel of doelgroep. Per opdracht schrijf ik uit wat de doelen kunnen zijn en hoe de opdracht er uit ziet. Het is aan de therapeut om dit, voor de doelgroep, passend uit te leggen.

¹Dit is een fictieve naam vanwege de privacy van de cliënt.

Drama werkvorm: de etalage

Therapie doel: Jezelf laten zien via voorwerpen, projectie. Een kind/volwassene kan laten zien wat voor hem/haar belangrijk is in het leven op dit moment.

Doelgroep: Deze opdracht is geschikt voor volwassenen, maar in therapie kun je deze opdracht ook doen met bovenbouw kinderen.

Waarom voor intern begeleiders: Via deze opdracht kunnen intern begeleiders kennis maken met projectie binnen drama. Het is een opdracht die je niet met jonge kinderen kunt doen, en dus gericht is op de intern begeleiders.

Groepsgrootte: Individueel.

Vorbereiding: Voldoende attributen (hierbij kun je denken aan gebruiksvoorwerpen, blokjes, veren, lappen etc.) dienen klaar gezet te worden. Ook attributen uit de eigen tas kunnen gebruikt worden voor deze opdracht. Daarnaast zijn er tafels, stoelen en andere elementen nodig om je etalage op/in vorm te geven. Bekijk vooral wat er in de ruimte al aanwezig is en maak creatief gebruik van de aanwezige voorwerpen.

Tijdsduur: Maken van de etalage 10 minuten, nabespreken 15 minuten (waarvan het lopen langs ieders etalage 5 minuten in beslag zal nemen. In de overige tien minuten mag iedereen iets over zijn eigen etalage vertellen aan de rest van de groep).

Uitleg: Iedereen mag een plekje in de ruimte opzoeken waar hij voor zichzelf een etalage kan inrichten. Deze etalage dient iets over hem/haar zelf te zeggen. Iedereen mag zijn eigen invulling hieraan geven. Bijvoorbeeld: een etalage kan bestaan uit een boek, plastic bekertje en schrijfblok. Daarbij kan dan tijdens de nabespreking verteld worden dat het boek staat voor lezen (fantasie) bijvoorbeeld een grote hobby van deze persoon, plastic bekertje voor het theeleuten wat ze graag met vriendinnen doet en ten slotte het schrijfblok, omdat ze gedichten schrijft. Iedereen kan op deze manier iets over zichzelf vertellen.

Nabespreking: Om na te kunnen bespreken in de hele groep kun je max. 10 deelnemers hebben. In een grotere groep kun je de nabespreking laten doen door groepen van 6 tot 10 pers. Binnen de groep kan er langs de etalages gelopen worden. Vervolgens mag iedereen iets over zijn/haar etalage vertellen, bijvoorbeeld waar de objecten voor staan die in de etalage liggen.

Drama werkvorm: de poppenkraam

Therapie doel: Projectie op een pop, je geeft het kind de mogelijkheid om te vertellen wat er in hem/haar omgaat zonder dat het kind over zichzelf hoeft te praten (afstand/distantie)

Doelgroep: Kinderen.

Waarom voor intern begeleiders: Kennis laten maken met een werkvorm die ook met kinderen wordt gedaan.

Groepsgrootte: Eerste deel is individueel, nabespreking in kleine groepjes.

Tijdsduur: Opdracht 20 minuten, nabespreken 5 minuten.

Vorbereiding: Voldoende verschillende handpoppen, zodat iedereen zijn eigen handpop kan kiezen.

Uitleg: De handpoppen liggen in het midden van de ruimte. Voor iedereen moet er één handpop zijn. Iedereen mag een handpop kiezen die hem of haar het meeste aanspreekt. Als de deelnemers een pop hebben gekozen krijgen ze 5 minuten om voor de pop een karakter te ontwerpen. Dat betekent dat ze mogen aangeven wie de pop is; naam, leeftijd, karakter, etc. Vervolgens mag om de beurt iedereen zijn pop aan de overige groepsleden voorstellen.

Nabespreking: De nabespreking is vooral gericht op hoe de opdracht is ervaren, wat was leuk/niet leuk, moeilijk/ niet moeilijk, etc. Vervolgens een korte uitleg van de therapeut waarom deze opdracht met kinderen gedaan kan worden.

Beeldende opdracht: Kraswedstrijdjes

Therapie doel: Ontspanning, durven/mogen winnen, ruimte innemen.

Doelgroep: Kinderen 6 tot 12.

Waarom voor intern begeleiders: Om hen kennis te laten maken met een werkvorm die je met kinderen in therapie kunt doen.

Groepsgrootte: Tweetallen.

Tijdsduur: 15 minuten (5 minuten krassen en 10 minuten nabespreken).

Voorbereiding: Voor elke tweetal 1 vel A3 papier en per 3 à 4 groepjes een bakje krijtjes of potloden.

Uitleg: Deze wedstrijd heeft als enige regel dat je elkaar niet mag tegenwerken. Het is de bedoeling dat beide personen gaan krassen en zoveel mogelijk ruimte in nemen. De persoon die aan het einde de meeste ruimte inneemt heeft gewonnen.

Nabespreking: Tijdens de nabespreking kun je vragen hoe ze het ervaren hebben, wat er gebeurde bij de tweetallen. Je kunt hierbij ook uitleggen waarom je deze opdracht met kinderen doet, namelijk omdat ze vaak hierbij ruimte durven innemen, je kunt ze uitdagen op een speelse manier. Natuurlijk laat je de kinderen altijd winnen. Alle kinderen met wie ik dit heb gedaan hebben er plezier in gehad. Ik heb gemerkt dat deze opdracht kinderen uitdaagt, want ze willen allemaal winnen. Doordat je de nadruk legt op winnen wordt het element ruimte innemen niet op de voorgrond geplaatst. Naar mijn idee zorgt dit ervoor dat het veilig blijft (je werkt immers dat proces niet bewust door) en leuk. Ik heb de kinderen zien los komen omdat ze wilden winnen.

Beeldend opdracht: systeem tekening

Therapie doel: Inzicht in het gezin van herkomst, gezinsbanden en relaties.

Doelgroep: De wat oudere kinderen (vanaf een jaar of 10) jongeren en volwassenen.

Waarom voor intern begeleiders: Via deze opdracht kunnen intern begeleiders kennis maken met projectie binnen het medium beeldend. Het is een opdracht die je niet met jonge kinderen kunt doen, en dus gericht op de intern begeleiders is.

Groepsgrootte: Dit is een individuele opdracht die binnen de groep kan worden gedaan.

Tijdsduur: 15 minuten tekenen, 5 minuten nabespreken.

Voorbereiding: Verschillende tekenmaterialen klaar leggen, kleurpotloden, stiften en krijtjes, per twee deelnemers een bakje. Voor iedere deelnemer 1 vel papier (A4 of A3)

Uitleg: Iedere deelnemer pakt 1 vel papier en zoekt een plek in de ruimte bij het materiaal waarmee hij of zij wil tekenen. Per twee deelnemers is er een bakje krijtjes of potloden. Iedere deelnemer maakt een tekening over zijn gezin van herkomst. Dus vader/moeder en eventuele broers en zussen. Het gaat hierbij ook om de verhoudingen die iedereen tot elkaar heeft. Staan de ouders dicht bij elkaar of juist ver van elkaar af. Je kunt door het tekenen van het gezin waar je uit komt je bewust worden van waarom mensen op elkaar reageren zoals ze doen.

Nabespreking: Tijdens de nabespreking kun je uitleggen hoe je deze opdracht met kinderen kan doen en waarom. Ook kun je vragen naar de beleving van het tekenen. Je kunt beter niet te diep ingaan op de tekeningen zelf, omdat de tijd daarvoor niet voldoende is en wellicht ook niet de veiligheid binnen de groep. Daarnaast kan het gebeuren dat iemand een proces ingaat door zijn tekening te bespreken en dit is niet de bedoeling tijdens deze bijeenkomst.

Muziek opdracht: De dirigent

Therapie doel: Vergroten van de gerichtheid op een ander, leiding durven geven en kunnen volgen.

Doelgroep: Kinderen.

Waarom voor intern begeleiders: Om hen kennis te laten maken met een werkvorm die je met kinderen in therapie kunt doen.

Groepsgrootte: Deze opdracht kan in de hele groep gedaan worden, er is niet een maximale groepsgrootte

Tijdsduur: 10 minuten spelen, 10 minuten nabespreken

Voorbereiding: Evenveel kleine instrumentjes als de groep groot is. Bijv. trommeltjes, sambaballen, tamboerijntjes triangel, etc.

Uitleg: 1 persoon is de dirigent, de rest van de groep is het orkest. Alle orkestleden hebben een klein instrumentje zoals hierboven genoemd. Als er onvoldoende instrumentjes zijn kan je de opdracht met de helft van de groep doen en daarna wisselen. Eventueel kunnen de deelnemers zonder instrumentje mee klappen. De dirigent mag bepalen wat er gebeurt en het orkest volgt de gebaren van de dirigent. Hij heeft hiervoor 4 verschillende handgebaren die hij mag gebruiken.

- Langzaam = langzame vinger beweging (de maat slaan zoals een dirigent altijd doet).
- Snel = dezelfde beweging als hierboven maar dan sneller.
- Hard = handen schudden/bewegen boven het hoofd.
- Zacht = handen schudden/bewegen onder de borst.

Nabespreking: Tijdens de nabespreking kan er gevraagd worden naar de ervaringen van de deelnemers. Hoe zij de opdracht hebben ervaren en wat zij denken wat dit met de kinderen kan doen. De workshopleider kan uitleggen wat deze opdracht voor kinderen kan betekenen, wat ze hiermee kunnen oefenen en wat je hiermee eventueel zou kunnen observeren (zie bovenstaande doelen).

Muziek opdracht: Bewegen op muziek

Therapie doel: Leren uiten van emoties en het exploreren van het gevoelsleven.

Doelgroep: Kinderen/jongeren en volwassenen.

Waarom voor intern begeleiders: Om hen kennis te laten maken met een werkvorm die je met kinderen in therapie kunt doen.

Groepsgrootte: Zowel individueel als in groepsverband. De opdracht wordt in elk geval individueel gedaan, maar kan met de hele groep tegelijk.

Tijdsduur: 5-10 minuten (de opdracht), 10 minuten nabespreken.

Voorbereiding: Muziek waarop verschillende soorten bewegingen gedaan kunnen worden zoals kleine, grootte, ronde en staccato bewegingen (bijv. nummer van Chopin, raindrop, prelude Op 28. No. 5 andere mogelijkheden zijn mozart of bijv. meditatiemuziek), stoelen in kringopstelling zetten, geluidsinstallatie verzorgen.

Uitleg: De deelnemers zitten in een kring met de ogen dicht. Als de muziek wordt aangezet mogen de deelnemers meebewegen met de spanningsbogen van de muziek. Bijvoorbeeld, als de muziek zacht begint, kleine slaperige bewegingen en als de muziek dan wat harder gaat kunnen de deelnemers ook wat hardere en krachtigere bewegingen maken. De workshopleider dient er op toe te zien dat de deelnemers elkaar niet kunnen raken. Door de ogen dicht te doen zullen de deelnemers vrijer kunnen bewegen omdat de therapeut/workshopleider de enige is die de ogen open heeft. De deelnemers zullen zich hierdoor minder bekeken voelen. Mocht het dicht doen van de ogen angst oproepen dan kan er in overleg worden gekozen voor het open houden van de ogen. Om een goede opbouw te krijgen is het belangrijk dat de muziek zacht begint, waarbij kleine bewegingen gepast zijn.

Ook dient er variatie te zijn in de muziek. In therapie kun je deze opdracht gebruiken om jezelf te durven laten zien/zelfvertrouwen opbouwen door te durven bewegen. Hiervoor is die opbouw noodzakelijk.

Nabespreking: Tijdens de nabespreking kun je stilstaan bij de emoties die loskomen/vrijkomen. Aan de deelnemers kan gevraagd worden wat zij voelden bij de muziek en dit koppelen naar kinderen die baat kunnen hebben bij zo'n opdracht. Je kunt de deelnemers zelf laten nadenken over wat zo'n opdracht met kinderen zou kunnen doen en voor welke kinderen deze opdracht geschikt kan zijn.

2.4.3 Nabesprekingen

Na de opdracht of als alle opdrachten zijn gedaan kan er kort worden nabesproken. Ik zal hier een aantal vragen opschrijven die gesteld kunnen worden aan de intern begeleiders. Op die manier kunnen ze iets over de persoonlijke beleving delen met elkaar. Daarnaast stel je soortgelijke vragen aan een cliënt na de opdracht.

1. Hoe heb je de opdrachten ervaren?
2. Wat was leuk/ minder leuk?
3. Wat was moeilijk/makkelijk?
4. Hebben de opdrachten nieuwe inzichten en ervaringen opgeleverd?
5. Heb je d.m.v. de opdrachten iets over jezelf geleerd?

De vragen kunnen worden aangepast aan de groep en zal ook mede afhankelijk zijn van hoe de groep erbij zit. Al vragende kan er een gesprek ontstaan en volgen er vragen die passend zijn bij de situatie.

2.5 Koppeling naar de praktijk

Als van elk medium één opdracht is doorlopen kan er een koppeling worden gemaakt naar de praktijk. Het doel hiervan is om de inzichten die door de workshop zijn verkregen te generaliseren naar de kinderen in de school. Het is de bedoeling om de gedachtegang van de intern begeleiders om te draaien. Op dit moment wordt voor een kind dat sociaal-emotionele problemen heeft als eerste gedacht aan de orthopedagoog. Maar na de workshop zou je willen dat de eerste gedachte is; Zou vaktherapie voor dit kind een goede optie zijn? Om dit te bereiken is het van belang dat je uitlegt voor welke kinderen vaktherapie geschikt is en waarom vaktherapie een goede hulpverleningsvorm is voor kinderen. Deze koppeling naar de praktijk zal weer ondersteund worden door een PowerPoint presentatie. Zie bijlage 2 voor de hand-out.

Nu jullie hebben ervaren wat vaktherapie te bieden heeft wil ik nog even aandacht besteden aan wat dat nu in de praktijk betekent. Wat ik gezien heb op de school waar ik werk, en ook heb gecontroleerd met bevindingen van andere studenten, is dat er veel verschillende problemen op scholen zijn. Maar helaas is er ook minder geld om de kinderen met problemen te begeleiden. Daarom kan juist vaktherapie een oplossing zijn. Hiervoor zijn verschillende redenen:

- laagdrempelig (vanwege de therapie binnen schooltijd, geen extra belasting voor ouders en kind).
- lagere kosten (doordat de therapeut geen ruimte hoeft te huren en geen/minder materialen hoeft te betalen kunnen de kosten voor een uur therapie omlaag).
- ouders betalen de therapeut (school betaald de therapeut niet, maar stelt alleen ruimte, materialen en een computer en printer beschikbaar).
- goede samenwerkingsmogelijkheden (door de directe lijn van therapeut naar school/leerkrachten, kan iedereen direct betrokken worden bij de therapie. Zo kan

de therapeut ook gemakkelijk tips geven aan de leerkracht over omgang met dat speciale kind).

Waarom vaktherapie:

- Ik heb er geen woorden voor: niet alles hoeft in woorden te worden gevat, kinderen zijn nog niet in staat om alles wat zij voelen uit te spreken. Hiervoor missen zij de woordenschat en inzicht in eigen gevoelens. Omdat vaktherapie gaat om ervaring en niet om alles onder woorden te brengen, sluit het goed aan bij de vermogens van het kind.
- Kinderen leren door spel: kinderen leren vooral door te doen en door te spelen. Al spelende leren kinderen om de wereld om hen heen te begrijpen. Wie kent er niet het volgende voorbeeld: *een moeder heeft een appel gegeven aan haar kind. Dit kind wil haar appel niet opeten en moeder wordt hier boos over. Even later zie je dat het kind boos is op de pop, omdat het de appel niet op wil eten.* Hierbij zie je dat het kind de rol van moeder inneemt om te begrijpen hoe de situatie in elkaar zit. Het is een manier om verhoudingen tussen personen te begrijpen. Dit proces gaat vaak onbewust, maar het is voor kinderen gewoon om spelenderwijs de wereld om zich heen te leren begrijpen.
- Creatief bezig zijn is voor kinderen heel natuurlijk. Voor kinderen is het natuurlijk om hetgeen ze meemaken in spel en door te tekenen te verwerken. Kinderen houden er meestal van om met de handen bezig te zijn en lekker vies te worden, etc.
- Door te spelen en te experimenteren wordt er een ontwikkeling-/gedragsverandering op gang gebracht. Ook dit is een natuurlijk proces voor kinderen. Net als spel een manier is om de wereld om hen heen te leren begrijpen is het ook een manier (natuurlijk met interventies van de therapeut) om gestagneerde ontwikkeling weer op gang te brengen.

Geen contra-indicaties, wat betekent dit voor de praktijk?

Geen contra-indicaties betekent in principe dat elk kind terecht kan bij de vaktherapeut. Wellicht is het ook fijn om te horen welke problemen in elk geval goed aangepakt kunnen worden met vaktherapie. Deze lijst is echter maar een greep uit de mogelijkheden van vaktherapie en dus verre van compleet. Wat hierbij nog belangrijk is om te melden, dat het hele systeem belangrijk is bij de therapie. Je kunt een kind een miljoen therapiesessies geven maar als het systeem niet mee kan veranderen is het water naar zee dragen. De therapeut geeft ook ouderbegeleiding/ondersteuning en opvoedingsadviezen.

- Onzekerheid/faalangst/laag zelfbeeld
- Emotieregulatie/ agressieregulatie
- Concentratieproblematiek
- Vergroten van het welbevinden
- Ontspanning
- Sociale vaardigheden oefenen
- ADD/ADHD/PDD-NOS/Ass
- Leren omgaan met frustratie
- Grenzen aangeven en grenzen van anderen respecteren

Behandeltraject:

<u>Stap</u>	<u>Betrokkenen</u>	<u>Wat gebeurt er</u>
Aanmelding	Ouders, leerkracht, therapeut en intern begeleider	Kind wordt aangemeld voor vaktherapie, leerkracht signaleert en geeft dit door aan intern begeleider. Die kan kiezen voor aanmelding na contact met ouders.
Eerste oudergesprek	Therapeut en ouders	Ouders en therapeut hebben een gesprek over het kind; wie is het kind, wat zijn de problemen en waar kan aan gewerkt gaan worden.
Observatieperiode	Therapeut en kind	6-8 weken, therapeut observeert het kind en bekijkt waar probleemgedrag vandaan komt. Verschillende werkvormen worden aangeboden om te kijken met welke materialen het kind affiniteit heeft.
Eind observatiegesprek	Therapeut en ouders	Therapeut schrijft een uitgebreid verslag met doelen voor de behandeling en legt dit voor aan de ouders van het kind. Zij geven na het lezen van dit verslag wel of geen toestemming voor de behandelperiode.
Behandelperiode	Therapeut en kind	Nu volgt de behandelperiode van het kind. Er wordt gewerkt aan de problematiek via creatieve werkvormen.
Optioneel behandelgesprek	Ouders en therapeut	Ouders hebben recht op een behandelgesprek na elke 6-8 weken. De therapeut geeft hier de mogelijkheid voor. Het is geen verplicht gesprek.
Afrondingsgesprek	Ouders en therapeut	De behandelperiode wordt afgesloten met een afrondingsgesprek. Hierbij word de voortgang van het kind besproken naar aanleiding van het eindverslag. Dit is formeel het einde van de therapie
Afrondingssessies	Kind en therapeut	De behandelperiode wordt met het kind afgesloten. Hiervoor kan je 1 tot 3 sessies de tijd nemen.

Zijn er nog vragen?

Hier is ruimte voor het bespreken van eventuele vragen die nog zijn blijven liggen na de presentatie. Voor de intern begeleiders is hier ruimte om eigen invulling te geven en sturing te geven aan de inhoud van de workshop.

2.6 Evaluatie

Ik zou graag een evaluatieprocedure toepassen op twee manieren. Na het laatste stukje theorie zou ik graag met de gehele groep evalueren onder het genot van een kopje koffie en iets lekkers. Op die manier kunnen zij rechtstreeks hun beleving van de workshop bespreken met de therapeut en de rest van de groep. Daarnaast zou het ook fijn zijn als alle personen individueel van elkaar evalueren op hun beleving van de dag. Dit omdat misschien niet iedereen het prettig vindt om zijn beleving in de groep te bespreken. De deelnemers krijgen hiervoor een anoniem evaluatieformulier (zie bijlage 3) dat zij ter plekke kunnen invullen en inleveren. Op dat formulier kunnen zij hun gedachten en gevoelens over de dag kwijt. Op deze manier kan de therapeut zien hoe de workshop bij de deelnemers is gevallen.

Niet alleen de deelnemers reflecteren op de dag. Ook de therapeut kan op twee manieren reflecteren, eveneens met de deelnemers aan het einde van de workshop en via het invullen van een evaluatieformulier (zie bijlage 4) waarin ook de therapeut stil staat bij hoe de dag volgens hem/haar is verlopen. Ook voor de therapeut geldt dat hij/zij niet alles met de groep bespreekt en dat beide manieren van evalueren elkaar kunnen aanvullen.

2.7 Afsluiting

Nadat alle onderdelen van de workshop zijn doorlopen en de koppeling naar de praktijk is gemaakt en geëvalueerd, is de workshop afgelopen. In een afsluitende tekst kunnen de deelnemers worden bedankt voor hun aandacht en inbreng tijdens de workshop.

Na het afsluitende woord zullen de deelnemers weer allen hun eigen weg gaan en heeft de therapeut de tijd om alle materialen op te ruimen. Het kan zijn dat er deelnemers blijven hangen die nog persoonlijke vragen hebben aan de therapeut die ze liever niet in de groep wilden bespreken. Het is belangrijk dat je hier als therapeut nog even oog voor hebt en ook deze mensen te woord staat. Daarnaast kun je visitekaartjes neerleggen met je contact gegevens voor als er later (misschien enkele dagen later) nog vragen bij de deelnemers opkomen die ze nog graag willen stellen. Dit kan ook benoemd worden in het afsluitende woord. Ook kun je een folder over vaktherapie meegeven. Er zijn verschillende goede folders over vaktherapie. Zowel vanuit de vakbeweging als van andere afstudeerprojecten. Het kan raadzaam zijn om iets mee te geven zodat de deelnemers iets aan de workshop overhouden, naast alleen de herinnering. Dit kan helpen om de herinnering levend te houden.

Nawoord

Het schrijven van deze handleiding heb ik met veel plezier gedaan. Het is leuk om te praten met studenten van andere media over de therapie opdrachten die zij met kinderen doen. Ik heb daar zelf ook veel van geleerd. Bij deze wil ik dan ook mijn dank uitspreken naar de studenten die mij geholpen hebben.

Ik vond het leerzaam om over alle aspecten na te denken die bij een workshop komen kijken.

Ik hoop dat anderen die deze handleiding lezen er veel van opsteken en een mogelijkheid vinden om het uit te voeren. Het zou goed zijn voor het vak en de kinderen die in het reguliere basisonderwijs de hulp goed kunnen gebruiken. Er is veel werk met deze doelgroep, door mijn onderzoek ben ik me hier nog bewuster van geworden.

Ik hoop dat deze handleiding een goede basis geeft voor vaktherapeuten en studenten die de workshop willen gaan geven. Ik wens hen daarbij veel plezier en succes.

Bijlage 1: PowerPoint uitleg vaktherapie

Presentatie voor een ervaringsgerichte workshop aan intern begeleiders uit het reguliere basisonderwijs

Inhoudsopgave:

- Vaktherapie op basisscholen
- Contra-indicaties voor vaktherapie
- Afstand en nabijheid tussen medium en cliënt
- Therapie op school
- Rol van de intern begeleiders bij de vaktherapie
 - Werkplan en Naam van de begeleider
- Individuele therapie
- Groepstherapie
- Vragen

Vaktherapie op basisscholen

- Onderverdeling in twee groepen
- ❖ Vaktherapeuten die individuele therapie geven
- ❖ Vaktherapeuten die trainingen geven op basisscholen voor grotere groepen of klassen.

Contra-indicaties voor vaktherapie

- Geen algemeen contra-indicaties voor vaktherapie
- Soms wel voor een bepaald materiaal
- Persoonlijke factoren spelen ook een belangrijke rol

Afstand tussen medium en cliënt

- Veiligheid
- Voorbeeld poppenspel
- Werkplan en doelen van de gestage en emotioneel op gang breng/motieregulatie/zelfvertrouwen.

Therapie op school

- Verschillen doel therapie en educatie
- Vaktherapeutische ondersteuning/begeleiding
- Samenwerken aan de ontwikkeling van kinderen

Rol van de intern begeleiders bij de vaktherapie

- Intern begeleider draagt zorg voor de doorverwijzing
- De intern begeleider maakt contact met ouders
- De intern begeleider houdt mededeling van de groepsvoudtidsplan overleg
- Afname werkdruk door het uit handen geven van zorgleerlingen

Meer Samen Naar School

- Het Meer Samen Naar Schoolbeleid
- Observeren in de klas
- Individuele therapie
- groeps therapie

Individuele therapie

- Het duurt 0.45 uur tot 1 uur uit de klas
- Therapeut kan flexibel omgaan met de therapie tijden
- Door individuele aandacht kan aan bijna alle problemen worden gewerkt en volledig worden aangepast op behoeften en wensen van het kind
- Je krijgt nu een veel dichtersband met het kind
- +/- € 45,00 per sessie (geen kosten voor oudergesprek of gesprekken met leerkrachten en IB'ers)

Groeps therapie

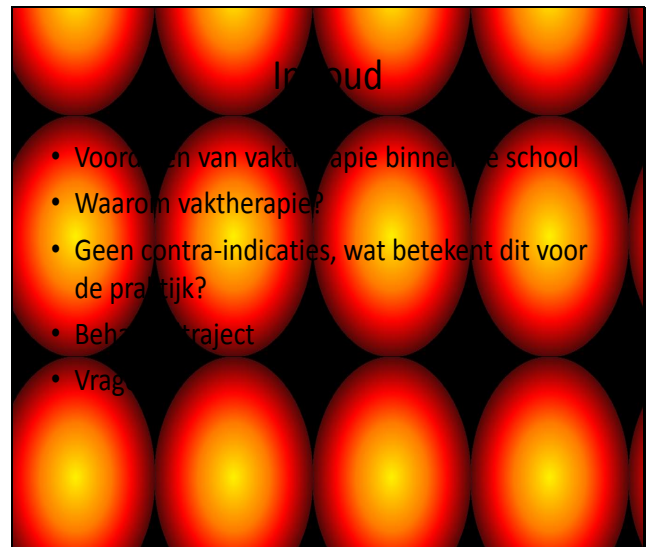
- Sessie duurt 1.15 tot 30 uur (en kost die tijd in de klas)
- Groep bestaat uit 3-6 kinderen met bij elkaar passende problematiek.
- Doel is in oppervlaktiger, want het is al te persoonlijk te thematiseren in de groep, het is niet genoeg
- Kosten zijn daardoor ook lager € 30 tot € 35,00 per sessie.

Verskillende media vaktherapie

- Drama
- Muziek
- Beeldend
- Dans
- PMT

Vragen

Bijlage 2: PowerPoint Koppeling naar de praktijk

Waarom vaktherapie?

- Creativiteit is voor kinderen heel natuurlijk
- Door te spelen en te experimenteren word er een ontwikkelings/leerzorgverantwoordelijkheid op gang gebracht.

Geen contra-indicaties, wat betekent dit voor de praktijk?

- Indicaties zijn o.a.
 - Onzekerheid/faalangst/laag zelfbeeld
 - Emotieregulatie/agressieregulatie
 - Concentratieproblematiek
 - Vergroten van het welzijn
 - Het oefenen van sociale vaardigheden
 - ADHD/PDD-NOS/ASS
 - Leren omgaan met frustratie
 - Grenzen aangeven en grenzen respecteren

Behandeltraject

Stap	Betrokkenen	Wat gebeurt er
Aanmelding	Ouders, leerkracht, therapeut en IB'er	Kind wordt aangemeld voor vaktherapie, leerkracht signaleert en geeft dit door aan IB'er. Die kan kiezen voor aanmelding na contact met ouders.
Eerste ouder gesprek	Therapeut en ouders	Ouders en therapeut hebben een gesprek over het kind, wie is het kind, wat zijn de problemen en waar kan aan gewerkt gaan worden.
Observatie periode	Therapeut en kind	6-8 weken, therapeut observeert het kind en kijkt waar probleemgedrag vandaan komt. Verschillende werkvormen worden aangeboden om te kijken met welke materialen het kind affiniteit heeft.
Eind observatie gesprek	Therapeut en ouders	Therapeut schrijft een uitgebreid verslag met doelen voor de behandeling en legt dit voor aan de ouders van het kind. Zij geven na het lezen van dit verslag wel of geen toestemming voor de behandelperiode.
Behandelperiode	Therapeut en kind	Nu volgt de behandelperiode van het kind. Er wordt gewerkt aan de problematiek via creatieve werkvormen.
Optioneel behandel gesprek	Ouders en therapeut	Ouders hebben recht op een behandelgesprek na elke 6-8 weken. De therapeut geeft hier de mogelijkheid voor. Het is geen verplicht gesprek.
Afrondingsgesprek	Ouders en therapeut	De behandelperiode wordt afgesloten met een afrondingsgesprek. Hierbij wordt de voortgang van het kind besproken naar aanleiding van het eindverslag. Dit is formeel het einde van de therapie.
Afrondingssessies	Kind en therapeut	De behandelperiode wordt met het kind afgesloten. Meestal neem ik hier drie sessies voor waarbij we spelletjes doen, knutselen en/of koekjes bakken.

Vragen?

Bijlage 3: Evaluatieformulier deelnemers

Evaluatie formulier ervaringsgerichte workshop

Datum:

1. Wat zijn de opbrengsten voor u geweest in deze workshop?
2. Wat zijn nieuwe inzichten voor u?

Hoe heeft u de volgende onderdelen ervaren?

3. Hoe heeft u de welkomst/introductie opdracht ervaren?

Uitstekend	goed	voldoende	matig	slecht
------------	------	-----------	-------	--------

4. Hoe heeft u de eerste PowerPoint presentatie met algemene informatie ervaren?

Uitstekend	goed	voldoende	matig	slecht
------------	------	-----------	-------	--------

5. Hoe heeft u de drama werkvorm ervaren?

Uitstekend	goed	voldoende	matig	slecht
------------	------	-----------	-------	--------

6. Hoe heeft u de beeldende werkvorm ervaren

Uitstekend	goed	voldoende	matig	slecht
------------	------	-----------	-------	--------

7. Hoe heeft u de muziek werkvorm ervaren?

Uitstekend	goed	voldoende	matig	slecht
------------	------	-----------	-------	--------

8. Hoe heeft u de tweede PowerPoint presentatie ervaren

Uitstekend	goed	voldoende	matig	slecht
------------	------	-----------	-------	--------

9. Hoe heeft u de afsluiting ervaren?

Uitstekend	goed	voldoende	matig	slecht
------------	------	-----------	-------	--------

10. Hoe heeft u de workshop in zijn algemeen ervaren?

Uitstekend	goed	voldoende	matig	slecht
------------	------	-----------	-------	--------

11. Wat vond u het beste onderdeel van de workshop?
12. Welke onderdelen vond u overbodig?
13. Voldeed de workshop aan de verwachtingen en waarom wel of niet?
14. Wat was uw idee/mening over vaktherapie voor de workshop?
15. Is uw mening verandert/bijgesteld en hoe kijkt u er nu tegen aan?
16. Heeft u suggesties om de workshop te verbeteren?
17. Welk cijfer zou u de workshop willen geven op een schaal van 1-10

Bijlage 4: Evaluatieformulier therapeut

Evaluatieformulier workshopleider:

Soort workshop:

Datum:

1. Welke onderdelen van de workshop gingen goed
2. Welke onderdelen van de workshop gingen minder goed.
3. Welk gevoel had u tijdens de workshop
4. Met welk gevoel verliet u de workshop ruimte?
5. Hoe kwam dat?
6. Hoe waren de reacties van de deelnemers tijdens de workshop?
7. Hoe ging u hiermee om
8. Welke moeilijke punten kwam u tegen tijdens het leiden van de workshop
9. Hoe ging u om met deze moeilijke punten?
10. Welke onderdelen zou u de volgende keer anders doen?
11. Hoe zou het gaan als u ze anders deed?
12. Welk cijfer geeft u de workshop in het algemeen?